

VASÁRNAPI

Simai Mihály BALLADA

Hajnalban hajnalban
az idő a falakban

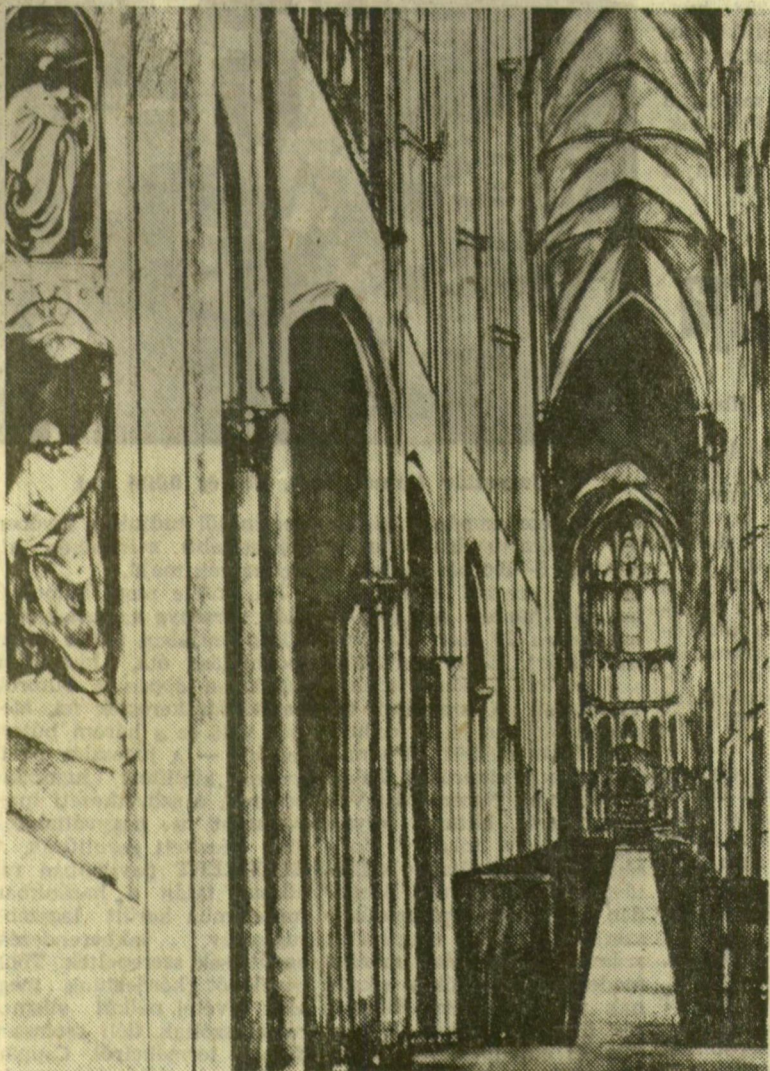
Kőműves Kelemenné igéző teste
rázza magáról a téglát a vakolatot

Tizenkét Kontár kalaplevéve
[szemlestüve]

hajnalban hajnalban
forgó füstkoszorúban
tűzpatokban

ALL A VÁR S OMLIK
[MEGÁLLÍTHATATLAN]

MAGAZIN

Beleznay Mihály

A lyoni katedrális

A MI DALAINK

Tempo giusto $\text{♩} = 98$

Ezzel a kis dallal búcsúzunk a dunántúli dallamjárastól, népzeneünk egyik sajátos világától. A kis dal kifejezés persze nem pontos: a dal elemzése ugyanis nagyon jelentékeny tanulságokkal szolgál. Először: jellegzetesen dunántúli dallam, azaz hangskááljának harmadik és hetedik hangja fél hanggal magasabb az úgynevezett moll-pentatóniánál. Másrészt kvintváltó dal, vagyis a második rész öt hang távolságából pontosan követi az első. A múltkorjában közöltünk már egy ilyen dallamot.

A legfontosabb tanulsága azonban ennek a dalnak az, hogy a Szovjetunió területén élő rokonnépeknél megtalálták a pontos

mását. Egy Lach nevű gyűjtő jegyzett fel körükben egy dallamot, amely zeneileg azonos a mi dalunkkal. Meghozta ott is kvintváltó szerkezettel él a nép ajkán, ugyanúgy, mint nálunk. Természetesen nemcsak egy ilyen dallam létezik, hanem a daloknak egész sokasága, mint Kodály Zoltán annak idején kimutatta. Ez azt jelenti, hogy a rokonságot, amelyet a nyelvtudomány nemcsak egyszerűen feltételezett, hanem be is bizonyított, a népzene-kutatás nagyon fontos adatokkal erősítette meg. A nyelvi hasonlóság mellé, ily módon, mint bizonyító tényező, a népzene is bevonult. Vagyis a mi dalaink évezredek messzeségébe visznek vissza...

Gál György
SándorKÉP
ÉS VARÁZSLAT

Grafika, festészet

Talán helyesebb, ha először az eszközről, a szerszámról beszélünk. A ceruza, a széndarab, a különböző kréták javarészt a rajz eszközei. Ezekhez csatlakoznak a különböző rendszerű és minőségű tollak (szárféle más, rögtönzött szerszám), amivel grafitot, tintát, tust, hígított tust, diópácot és egyéb anyagot lehet felvinni a papírra. Kamarazene: kevés eszközzel, szigorúan megválogatott elemekkel ábrázolni valamit, de úgy, hogy ebben a kicsiny, látszólag szegényes világban mégis benne éljen az egész mindenség. A rajz a maga fekete-fehér elöntetével (mondhatnók így: puritán hangszerezésével) a három dimenziót, a tárgyak testességét, a fények és árnyak villódzását, sőt — a rajz nagymestereinél még ez is előfordul — a valóság színhatásait is érzékelteti. A rajz minden tud: portrét és tájképet, meghitt csendéletet és kicsinyben is monumentálisnak ható lovascsatát. A rajzeszköz és a rajzolás módja már jóval komplikáltabb, amikor a művész közbeiktatja a nyomtató lemezt. Ebbe karcolja bele az ábrát (ne bonyolódjunk bele a karc és metszet szakmai rejtelmeibe) ezt a fém vagy fapapírt festi be, s ezt, csak úgy mint nyomdászok a klisé, nyomja rá a papírosra. Ez már a kamaraművészet magasiskolája. Csodák születtek belőle. Tenyerényi lapon a végtelenség és az örökkévalóság illúziójával ajándékozva meg az emberiséget. A rajz, a sokszorosított grafikán

túl ott vár reánk tündöklő színeivel, egy virágos kert frissességével az élmény és megvalósítás közvetlenségével: az akvarell, a tempera, és a pasztell. Az iménti grafikai műfajok a rajzot hangsúlyozták. Emek a szint. Ott a fekete-fehér dominált — itt a végtelen színgazdaság. Kamaraművészet ez is, hiszen a pasztell és az akvarell művelői — tisztelet a kivételnek — nem kedvelik a nagy méreteket. Mondanivalója is a pompásan megragadott pillanatot, ha szabad a fotóművészetből kölcsönözni hasonlatot — a hibátlanul exponált pillanatfelvételt képviseli. Anélkül, hogy itt valamiféle rangfokozatról, vagy lépcsőzetről beszélünk (hiszen minden igazi alkotás magas rangfokozatot jelent, mindenféle alá- és fölérendelő sorrendet kizárva), a grafikán és az akvarellen túl az olajfestmény-nyel találkozunk. Ha azt mondánók, hogy alkotói módszere körülményesebb, „nehezebb”, mint a grafikaé, valótlant mondanánk. Hiszen a rézkarc, vagy az acél-metszet egy-egy példány néha hónapokra a munkaasztalhoz szögezi a művészt. Való igaz azonban, hogy az olajfestészet klasszikus módszerei (300–400 éves távlatra gondolunk) hallatlan műgondra kényszerítették a festőt. Az anyag kiválasztása (fa, vagy vászonfelület), ennek megmunkálása, alapozása, a festmény alapvonásainak felvázolása, a színlátét, ami csak arra szolgált, hogy az igazi, végleges színek tüzet fokozza, a végső simítások, mindez nemesak nagy művészi felkészültséget, hanem ala-

pos „mesteremberi” képzést követelt. A XIX. század impresszionizmusa ezt a bonyolult alapozást és előmunkálást nemhogy nem kívánta meg, ellenkezőleg — szinte el is tiltotta. De az olajfestmény mindezen stílári és mesterségbeli változások ellenére rendkívüli lehetőségeket kínál a művész számára. Szinte végtelen színskálát. Csodálatos atmoszférateremtést, a fény, a levegő, a távlat tüneményeinek minden csodáját. A növényzet vagy az emberi test, egy épület vagy a táj olyan anyagszerű ábrázolását, ami végül is ezt a műfajt a legnagyobb mesterek kedvencévé, a legnagyobb mesterművek hordozóivá tette. És végül — hangsúlyozva, hogy felsorolásunkat inkább egy ötlet, mintsem valami rangsor alakítja ki — a freskó, amelyről meg kell mondanunk, hogy jóval régebbi, mint az olajfestmény (s ez áll a rajzra, krétára, vízfestékre is). A freskó, vagyis al fresco, azon frissiben — a nedves vakolatra kerül fel. Ha kiszáradt a vakolat, a festő nem dolgozhat tovább. Ez bizony gyorsaságra, az alkotás villámli tempójára kényszeríti a piktor. A rajz finom kamarazenélés, a rézkarc elmélyült mesteri munkálkodás, az olajfestmény, a színek, formák világának gazdag feltárása. A freskófestő mindig összegez. A legnagyobb, legfontosabb, domináló vonásokat emeli ki. Amazok elmélyülhetnek a részletekben. Neki nagyvonalú, monumentális hatásra kell törekednie. Az olvasó joggal teszi fel a kérdést: hát a szobrászat és a szobrászat műfajai? Erről legközelebb beszélünk. Búcsúzóul még csak annyit — a műfajokat nemcsak az eszköz teszi, hanem használatuk is. A rajz legtöbbször a gyűjtő fiókjában pihen. A tábla-kép: akvarell, pasztell vagy olaj, felkerül a falra. A freskó a közép-épületek dísz. Persze, ha valóban mestermű. S ha együtt él az épülettel.

Szávay
IstvánÉPÜLETEK
— KAPTAFAIRA

A változás tagadhatatlan. Tégla-házak épülnek, nagy ablakokkal, többnyire fürdőszobával és közművesítve. De ha városképi szempontból nézzük Szeged telepét, elszomorító a látvány. Jellegtelen tucatházak, sátorotetős kockák. Összevissza kerítésekkel, féltékenyen eltakart udvarok. Bent haszonkert ágyasai, rendszertelenül elszórt gyümölcsfák, disznóólak.

A szép érzékű ember sajnálkozik, és ha a jövőre gondol, szegényli magát önmagunk nevében. Hiszen volt népi építész-tünk, messzeföldön híres, ösztönösen kifinomult arányrendszer-ről. Építész, melyet ma is csodálnak. Ma pedig olyant építünk, melyekben már fiaink sem laknak majd jó érzéssel. Van építőművésztünk, amely időnként látványosan kitesz magáért. És mi sátorotetős, mindenféle képi szabálynak és arálynak ellentmondó, jellegtelen házakat csinálunk.

Érthetetlen. Márcsak azért is, mert az OTP-nál beszerezhető mintegy 22 típusú ház közül csak egy a sátorotetős. És a 22 közül a 20-as, 21-es, 22-es igazán mutatós, korszerű formájú épület. Asszimetrikus tetővel, kényelmes belső elrendezéssel. Nem beszélve arról, hogy a sátorotetős kocka irányára 174 ezer forint. Ezzel szemben például a 20-as típusú csak 140 ezer. Ennek ellenére a tervvásárlás aránya mintegy 100:20-hoz a sátorotetős javára.

Mondhatnánk: divat, és legyinthetnénk rá. De ezt aligha engedhetjük meg magunknak. Ha a divat el is múlik, nyomait évtizedekig viselheti majd városunk képe.

Kérdéses, hogy a házépítés egyéni ügy-e? Nem valószínű, hiszen a város képe mindannyiunké. Megengedhető-e vajon, hogy egy múlt és rossz divat rendszertelen, minden távlatot és le-

vegösséget nélkülöző épületkonglomerátumokkal, esetlen kockákkal zsúfolja tele városunk környezetét? Aligha.

Még a kapitalista országokban, ahol az egyén érdekei bizonyos mértékig akár a társadalmi érdekekkel szemben is érvényesülhetnek, még ott sem engedik szabadjára az építkezést. A városok ott is vigyáznak önnön arcukra. Mi miért nem vigyázunk jobban? Annál is inkább, mert nem egyéni érdekekről, hanem egyéni szeszélyekről és a társadalom, a közösség érdekeiről van szó.

Hiszen csak annyit kellene tennünk, hogy az építési engedély kiadásánál szabjuk meg az épület helyét a telken belül; a tervpustervekből pedig jelöljük ki azokat, melyek közül választhat a telektulajdonos! Az egyéni tervek kivitelezését pedig csak esztétikai elbírálásunk után engedélyezzük!

Igy megszüntethetnénk az erőszakolt és értelmetlen utcafrontos építkezést. Hiszen egy korszerű családi ház a térben mutat jól. Bent a telken. Körülötte gyepvel, rendszerben ültetett szép fákkal.

Miért ragaszkodnak emberek a rosszhoz? Ez az, amit nem lehet megérteni. Amikor van jobb, szebb, korszerűbb és kényelmesebb is. Sőt, olcsóbban is lehet hozzájutni. A jelenség annyira érthetetlen és irracionális, hogy adminisztratív úton is fel lehet lépni ellene. A közösség jogos önvédelmével, hiszen a város területe valamennyiünké. És a közösségnek joga van dönteni környezetének szépségéről.

Lehet, hogy az adminisztratív közbelépés sokaknak nem tetszene. Tudom, őket nem győzik meg Leonardo da Vinci szavai: ez a gép szép, tehát jó is. És ez különösen illik a korszerű, modern építkezésre, melynek lényege a célszerű szépség.